

'Je moet werken voor de vrede'

Veelschrijver Adrian Goldsworthy over de Pax Romana

Kleio had in het Rijksmuseum van Oudheden te Leiden een exclusief interview met Adrian Goldsworthy (1969). Deze Britse historicus en schrijver kent u ongetwijfeld van zijn boeken over het Romeinse Rijk, zoals *Romeinse Legioenen* en het onlangs verschenen *Pax Romana*.

Ben Vriesema is
hoofdredacteur van
Kleio.

Hoe bent u op het idee gekomen om een boek te schrijven over de Pax Romana?

Het idee kwam eerlijk gezegd uit de Verenigde Staten. Ik werd een aantal jaren geleden gevraagd een rapport te schrijven over de wijze waarop de Romeinen na een gewonnen oorlog de vrede in een gebied met allerlei vijandige stammen handhaafden. De Verenigde Staten zaten namelijk met Afghanistan in hun maag: hoewel de oorlog daar gewonnen leek, duurde het wel erg lang voor er sprake was van een stabiele vrede. Sterker nog, er waren in Afghanistan zo veel verschillende groepen die het met elkaar aan de stok bleven houden dat vrede nogal relatief leek. De Amerikaanse overheid wilde weten hoe de Romeinen hun overwonnen volkeren hebben bestuurd en hoe zij het wel voor elkaar kregen de rust te laten weerkeren na

een gewonnen oorlog. Het rapport heb ik naar het Pentagon gestuurd, maar sindsdien heb ik niets meer vernomen. Wellicht is het in een of andere la beland. In ieder geval ben ik niet verantwoordelijk voor het beleid dat de Amerikanen momenteel in Afghanistan voeren... Het rapport resulteerde uiteindelijk in een boek.

Hoe zorgden de Romeinen voor een permanente vrede?

Eigenlijk is het heel eenvoudig: je kunt een oorlog winnen, maar dat betekent nog niet dat je de vrede wint. Daarvoor moet je diplomatie gebruiken. Diplomatie is iets wat de Romeinen goed beheersten. Zij waren er namelijk al van overtuigd dat je vijanden niet automatisch van je gaan houden nadat je ze hebt verslagen. Je moet werken voor de vrede.

Het Romeinse Rijk
in de derde eeuw na
Christus. Kaart van
John Bartholomew
and Co. uit 1915.

Maar de Romeinen hadden toch genoeg slagkracht om een volk te onderwerpen?

Dat klopt, maar vergeet niet dat de Romeinen allerlei gebieden innamen simpelweg omdat ze het sterkst waren. En omdat ze het sterkst waren, werden ze door bepaalde volkeren gevraagd om hen te helpen. Dat deden ze maar wat graag; ze vroegen zich echter nooit af waarom ze op oorlogspad gingen. De vraag bij de Romeinen ging over: hoe gaan we het doen? Ze waren het sterkst, dus hoefden zich ook niet de waaromvraag te stellen. Natuurlijk was er regelmatig een keizer die weer eens een militaire overwinning politiek kon uitbuiten, maar de veroveringen waren vooral bedoeld om te laten zien dat ze het sterkst waren. Het was hun plicht. Maar wanneer ze een volk hadden overwonnen, was ook direct duidelijk dat die overwonnenen Romein konden worden. Er waren vooroordelen, maar niet gebaseerd op racisme zoals we dat tegenwoordig kennen. Wanneer iemand het Romeinse staatsburgerschap had gekregen, werd hij direct opgenomen door de andere Romeinen. Vergelijk dat eens met Carthago. Daar kon slechts een beperkte groep Carthager worden, met alle gevolgen van dien. Je kon je dus maar beter aanpassen aan de overwinnaar, dat was veel veiliger.

U schrijft veel over oorlogen die de Romeinen voerden. Kun je dan nog wel spreken van een Pax Romana?

Ten eerste spraken de Romeinen zelf niet over de Pax Romana. Keizer Augustus en keizer Tiberius hebben wel veel aandacht besteed aan de vrede – Augustus liet het Ara Pacis of Altaar van de Vrede bouwen, waar de godin Pax werd vereerd –, maar het begrip Pax Romana stamt uit de post-Romeinse tijd. En ten tweede, wij leven sinds de Tweede Wereldoorlog in het Westen in een niet-oorlogstijd, maar dat wil niet zeggen dat er geen geweld is. Vergeet niet dat het aantal dodelijke schietincidenten in Chicago sinds 2000 hoger ligt dan het aantal Amerikaanse slachtoffers in Irak. En toch

‘Wanneer iemand het Romeinse staatsburgerschap had gekregen, werd hij direct opgenomen door de andere Romeinen’

beschouwen we dit als een tijdperk van vrede, terwijl er om ons heen wel heel veel gevechten zijn. In het Romeinse Rijk was dat niet anders. De Pax Romana was een periode van relatieve vrede waarin mensen veilig konden reizen – er zijn zelfs verhalen bekend van twee vrouwen die door het Rijk reisden, zonder problemen. Maar dat het niet overal en altijd vredelievend was, staat buiten kijf.

Wat kunnen wij van de Romeinen leren?

De Romeinen verschilden eigenlijk in het geheel niet van ons, en wij niet van hen. Zij hadden dezelfde emoties, hoewel ze in een totaal andere tijd leefden.

Toch waren het echte mensen met echte verhalen, net als wij nu. Lees de brieven van Plinius en Cicero er maar op na. Je hebt niet het idee dat je iets leest dat zo’n tweeduizend jaar geleden gebeurd is. De mens was toen (en is nu) bezig met kleine dingen – eerder gefocust op lokaal niveau dan op de grote internationale dingen. Zo hadden oude Romeinen meer aandacht voor de burens dan voor gebeurtenissen ver weg. En, heel belangrijk, het maakte eigenlijk niet uit welke macht boven je stond, wie je bestuurde, het ging er om dat je probeerde een fijn leven te leiden.

Komen er binnenkort nog nieuwe boeken uit?

Ik ben bezig met een roman over het Vindolanda-kamp bij de Muur van Hadrianus (inmiddels verschenen – red.), daarnaast schrijf ik een boek over diezelfde Muur en ben ik bezig met een boek over Philippus en Alexander, met de nadruk op de eerste. Naar mijn mening heeft Alexander namelijk heel veel zaken overgenomen van zijn vader. De meeste historici richten zich puur en alleen op Alexander, maar ik wil vooral kijken naar zijn vader. In ieder geval zit ik niet om onderwerpen en werk verlegen! ■

Met dank aan Leontien van Leeuwen en Nicole van der Steen.

